

Aanpassing van de Wet Bibob

De Wet Bibob heeft tot doel het voorkomen dat overheden ongewild met malafide partijen in zee gaan. Uit een evaluatie van de in 2002 in werking getreden wet bleek dat bestuursorganen, vooral in de grote steden, behoefte hebben aan uitbreiding van de toepasselijkheid van de wet naar andere sectoren. Daarnaast is geconstateerd dat de Wet Bibob op een aantal punten verbetering behoefde. Onlangs heeft de Eerste Kamer ingestemd met de Evaluatie- en uitbreidingswet Bibob (Stb. 2013, 125). De wijziging van de Wet Bibob zal naar verwachting voor eind 2013 in werking treden.

Wat is de Wet Bibob?

De Wet Bibob (voluit: Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) biedt overheden een instrumentarium dat moet helpen voorkomen dat ongewild criminele organisaties en activiteiten worden gefaciliteerd en dat een vermenging van boven- en onderwereld ontstaat. De overheid is verantwoordelijk voor het verlenen van subsidies en beschikkingen, zoals vergunningen, en treedt op als contractspartij bij aanbestedingen en andere verbintenissen. Voorafgaand aan het verlenen van vergunning of subsidie, of aan het gunnen van een opdracht, kan een bestuursorgaan onderzoek doen naar de achtergrond van een bedrijf of persoon. In dit verband kan advies worden gevraagd aan het Bureau Bibob, onderdeel van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Als ernstig gevaar bestaat dat een beschikking of subsidie zal worden gebruikt om uit strafbare feiten verkregen geldelijk voordeel te benutten of om strafbare feiten te plegen, kan het bestuursorgaan de vergunning of subsidie weigeren of intrekken. Dat kan ook als feiten of omstandigheden erop wijzen dat een strafbaar feit is gepleegd juist om de beschikking te verkrijgen. Op dezelfde gronden kan een partij worden uitgesloten van de gunning van een overheidsopdracht.

De belangrijkste wijzigingen op een rij

Uitbreiding reikwijdte Wet Bibob naar andere vergunningplichtige sectoren

De Wet Bibob heeft betrekking op economische sectoren die kwetsbaar zijn voor criminogene (dat wil zeggen misdaad bevorderende) activiteiten. Onder andere vergunningplichtige horeca-, bouw-, afval- en transportactiviteiten vallen onder de Wet Bibob, evenals seksinrichtingen, coffee-, smart- en growshops. Bij gunning van overheidsopdrachten geldt het instrumentarium van de Wet Bibob voor de branches bouw, ICT en milieu.

De reikwijdte van de Wet Bibob wordt uitgebreid naar vastgoedtransacties waarbij de overheid als civiele partij is betrokken. De wetgever acht de vastgoedsector kwetsbaar voor misbruik en meent dat fraude, witwassen en georganiseerde misdaad in deze sector een structurele dreiging vormen. Overheden kunnen straks voorafgaand aan het sluiten van een koop- of huurovereenkomst of aan een participatie in een projectontwikkeling Bureau Bibob laten onderzoeken (screenen) of er risico bestaat dat de beoogde contractspartij de vastgoedtransactie zal aangrijpen om uit strafbare feiten verkregen geldelijk voordeel te benutten of om met de onroerende zaak strafbare feiten te plegen.

Naast uitbreiding naar vastgoedtransacties wordt de Wet Bibob uitgebreid naar de exploitatie van speelautomaten, de vuurwerkimportbranche, de uitvoer, doorvoer en overdracht van strategische goederen en diensten en vergunningen op grond van de Huisvestingswet, om 'huisjesmelken' tegen te gaan. Ook de exploitatie van headshops (verkooppunten voor cannabiszaden, waterpijpen en dergelijke) en vechtsportevenementen en zullen onder de reikwijdte van de Wet Bibob komen.

Uitbreiding mogelijkheden voor informatieverstrekking

Nieuwe bevoegdheden moeten de informatiepositie van het bestuur versterken. Het gaat met name om een uitbreiding van de mogelijkheden om informatie te verstrekken uit en over Bibob-adviezen.

Een bestuursorgaan of een rechtspersoon met een overheidstaak zal bij het Bureau Bibob kunnen nagaan of over een betrokkene eerder advies is uitgebracht (gescreend), in verband waarmee advies is uitgebracht en de mate van gevaar dat in het advies is opgenomen. Het bestuur kan zo afwegen of tot nader Bibob-onderzoek moet worden overgegaan. Tevens wordt beoogd de bestuurlijke lasten voor bedrijven te verminderen, doordat deze minder vaak een Bibob-toets hoeven te ondergaan.

Het Openbaar Ministerie kan op basis van door het Bureau Bibob aan hem verstrekte informatie het bestuur wijzen op de wenselijkheid het Bureau Bibob om advies te vragen. Nu kan Bureau Bibob het OM 'tippen' als uit een advies blijkt dat er sprake is van ernstig gevaar dat de beschikking mede zal worden gebruikt om uit gepleegde strafbare feiten verkregen of te verkrijgen, op geld waardeerbare voordelen te benutten, of strafbare feiten te plegen of dat er sprake is van feiten en omstandigheden die erop wijzen of redelijkerwijs doen vermoeden dat ter verkrijging van de aangevraagde dan wel gegeven beschikking een strafbaar feit is gepleegd. Dit wordt verruimd tot 'alle gegevens die het Bureau Bibob in het kader van zijn taak heeft verkregen'. Hiermee wordt bedoeld op alle informatie die duidt op betrokkenheid bij strafbare feiten. Het is dus niet langer nodig dat advies is uitgebracht en er kan ook worden getipt als het Bureau Bibob heeft vastgesteld dat er sprake is van geen of een mindere mate van gevaar.

Het bestuur mag de gegevens van een Bibob-advies nu uitsluitend doorspelen naar de aanvrager, de Algemeen Rekenkamer, de Nationale ombudsman, het College bescherming persoonsgegevens en de rechter. Gegevens uit Bibob-adviezen zullen straks door de burgemeester mogen worden verstrekt aan de andere leden van de lokale driehoek, het hoofd van de politie en de officier van justitie, voor zover noodzakelijk voor het ondersteunen van het bestuur bij de motivering van de te nemen beslissing. Informatie uit het Bibob-advies kan vanwege de geheimhoudingsplicht door de overige leden van de driehoek alleen voor het adviseren van de burgemeester over de motivering van het te nemen besluit worden gebruikt en uitdrukkelijk niet voor de eigen taken en bevoegdheden van OM of politie. Vermenging met gebruik voor strafrechtelijke doeleinden is niet toegestaan.

Daarnaast zullen de gegevens mogen worden verstrekt aan deelnemers aan Regionale informatie- en expertisecentra (RIEC's). Een RIEC is een regionaal samenwerkingsverband gericht op de aanpak van de georganiseerde criminaliteit. Aan een RIEC nemen onder andere gemeenten, provincies, politie, OM en de Belastingdienst deel. Een RIEC biedt deelnemende gemeenten een ondersteunende rol bij Bibob-aanvragen en de toepassing van de Wet Bibob. Het verstrekken van gegevens mag alleen voor zover noodzakelijk voor het ondersteunen van het bestuur bij de motivering van de naar aanleiding

van het advies te nemen beslissing. In verband met de onmogelijkheid RIEC's ter verantwoording te roepen over diens taken, heeft de Raad van State geadviseerd RIEC's geen zelfstandige bevoegdheid te geven om een aanvraag voor een advies bij het Bureau Bibob te doen. Dit advies is overgenomen.

Het zal straks ook mogelijk worden dat bestuursorganen die een beschikking moeten nemen in de Bibob-sectoren rechtstreeks beschikking krijgen over de justitiële en strafvorderlijke gegevens van een betrokkene. De wetgever meent dat dit een toegevoegde waarde heeft bij het nemen van die beslissingen en dat het inzien van justitiële en strafvorderlijke gegevens een minder ingrijpende bevoegdheid is dan het vragen van een Bibob-advies.

Uitbreiding begrippen strafbaar feit en zakelijk samenwerkingsverband

Bij de beoordeling van de risico's wordt nagegaan of het bedrijf of de persoon in kwestie in relatie staat tot strafbare feiten. Dit kan ook het geval zijn door zakelijke samenwerkingsverbanden van betrokkene met derden. Nu worden uitsluitend actuele samenwerkingsverbanden in ogenschouw genomen. Na de wetwijziging zal ook onderzoek worden gedaan naar derden die *in het verleden* bijvoorbeeld als leidinggevende, financier of aandeelhouder een zakelijke relatie met betrokkene hebben gehad. De Raad van State heeft deze uitbreiding ontraden, omdat iemand te goeder trouw een samenwerkingsverband kan zijn aangegaan en dit heeft beëindigd zodra hij weet kreeg van de criminele activiteiten van de ander. Bovendien wordt het voor bedrijven en personen met criminele samenwerkingsverbanden uit het verleden moeilijk of onmogelijk gemaakt het leven te beteren. De wetgever heeft niettemin vastgehouden aan de uitbreiding met als argumenten dat een betrokkene financieel voordeel kan hebben gehad van criminele samenwerking uit het verleden en het gevaar kan bestaan dat dit voordeel ook in de toekomst kan worden benut. Ook houdt de wetgever rekening met het feit dat een zakelijk samenwerkingsverband kan herleven nadat een vergunning is verstrekt. De wetgever tekent aan dat het niet de bedoeling is dat iemand die ooit een zakelijke relatie heeft gehad met iemand die in relatie staat tot strafbare feiten, per definitie niet positief door een Bibob-toetsing kan komen. Op dit punt rust op het bestuur een extra motiveringsplicht.

Verlenging adviestertermijn voor het Bureau Bibob

Nu heeft het Bureau Bibob 4 weken voor het uitbrengen van een door een overheid gevraagd advies. Deze termijn wordt uitgebreid naar 8 weken. De extra verlengingsmogelijkheid van vier weken blijft bestaan, zodat de adviestertermijn maximaal 12 weken bedraagt. De wetgever acht uitbreiding van de termijn nodig omdat het Bureau Bibob steeds meer te maken krijgt met complexe adviesaanvragen die veel onderzoeks- en analysetijd vergen.

Verbetering rechtspositie betrokkenen

Het geheimhoudingsregime van de Wet Bibob staat niet toe dat de inhoud van Bibob-adviezen aan externe bezwaarschiffencommissies worden doorgegeven. Een bezwaarschiffencommissie kan op die manier niet adviseren over rechtmatigheid en doelmatigheid van het bestreden besluit. Straks zullen de leden van een externe bezwaarschiffencommissie wel de beschikking over gegevens uit een Bibob-advies kunnen krijgen. Een betrokkene die in verband met een voorgenomen beschikking

een zienswijze wenst in te dienen, krijgt afschrift van het Bibob-advies. Daarbij wordt hij gewezen op de geheimhoudingsplicht. Nu kan een betrokkene het advies alleen inzien.

Toetsing kwaliteit Bibob-adviezen

Een op het ministerie van Veiligheid en Justitie ingerichte kwaliteitscommissie zal de kwaliteit van de Bibob-adviezen toetsen alsmede de zorgvuldigheid waarmee deze tot stand komen. De commissie zal periodiek een aantal adviezen beoordelen. In dit verband zullen overheden gegevens uit de Bibob-adviezen aan de commissie mogen verstrekken.

Conclusie

De Wet Bibob zal straks betrekking hebben op meer criminogene sectoren dan nu het geval is. Onder andere vastgoedtransacties, de exploitatie van speelautomaten en de vuurwerkimportbranche zullen onder het bereik van de Wet Bibob komen. Dat is een prima zaak. De overheid moet facilitering van criminele activiteiten tegengaan en moet zichzelf zien te vrijwaren van criminele invloeden. Bij de uitbreiding van de bevoegdheden van de overheid, met name de ruimere mogelijkheden om Bibob-informatie te verstrekken, moeten kanttekeningen worden geplaatst. De uitwisseling en verstrekking van persoonsgegevens staat op gespannen voet met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de persoonlijke en zakelijke belangen van betrokkenen. De wetgever acht de uitbreiding van de bevoegdheden gerechtvaardigd omdat de bevoegdheden niet verder gaan dan noodzakelijk en voor elke verstrekkingmogelijkheid nauwkeurig worden omschreven. Dat neemt niet weg dat gevoelige informatie over bedrijven en personen op grotere schaal tussen instanties zal worden uitgewisseld en het nog moet worden gezien of daar in alle gevallen voldoende zorgvuldig mee wordt omgegaan. Bovendien wordt de kans groter dat bedrijven en burgers zaken worden tegengeworpen waarvan niet valt te herleiden waar deze vandaan komen of het belang ervan wordt overschat. Bij dit alles is het een goede zaak dat betrokkenen en leden van een externe bezwaarschriftencommissie inzage zullen kunnen krijgen in een uitgebracht Bibob-advies.

Boris Kocken
Advocaat en projectjurist
b.kocken@blumstone.nl